

SIVILOMBUDET

OSLO POLITIDISTRIKT
Postboks 2093 Vika
0125 OSLO

Vår referanse
2023/4248

Deres referanse

Vår saksbehandler
Lars Mathias Enger

Dato
28.06.2024

Sivilombudets tilbakemelding til Oslo politidistrikts svar til besøksrapport om venteceller i Oslo tinghus

Vi viser til Oslo politidistrikts brev datert 28. mai 2024, der politiet redegjør for oppfølgingen etter Sivilombudets besøk til ventecellene i Oslo tinghus 22. og 25. september 2023 og tilhørende besøksrapport med anbefalinger fra februar 2024.

I rapporten anbefalte Sivilombudet blant annet utbedringer av de fysiske forholdene i cellene, begrensninger i tiden på celle for den enkelte, bedre oppfølging under oppholdet, styrket oversikt og dokumentasjon av maktmiddelbruk og å sikre lokalt tilsyn med ventecellene.

Oslo politidistrikt har i sitt svar varslet utvidet og forbedret funksjonalitet for arrestjournalen som svar på flere av Sivilombudets anbefalinger. I tillegg har Sivilombudet merket seg at det vil bli etablert en tilsynsordning for ventecellene i Oslo tinghus i tråd med våre anbefalinger.

Samtidig er tilbakemeldingene fra politiet på flere punkter lite konkrete og lite forpliktende. Sivilombudet vil derfor be om ytterligere opplysninger og tiltak, som nærmere omtalt i punktene nedenfor.

1. Endringer i arrestjournal

Oslo politidistrikt har for flere av Sivilombudets anbefalinger vist til at arrestjournalens funksjonalitet skal utvides og utbedres. Dette gjelder blant annet journalføring av tidspunkt for løslatelse eller overføring til fengsel, kartlegging av informasjon om den innsatte ved ankomst til tinghuset, resultater av inspeksjoner samt oversikt over og dokumentasjon av maktmiddelbruk.

Sivilombudet ber om at Oslo politidistrikt gir en tilbakemelding på status for arbeidet med de nevnte utbedringene. Dersom utbedringene på svartidspunktet ikke er gjennomført, ber vi om opplysninger om når dette kan forventes. Vi ber også om å få oversendt utskrift av arrestjournalen for de 20 seneste innsettelsene på svartidspunktet, eventuelt at dette ettersendes når utbedringene er gjennomført.

2. Oversikt over maktmiddelbruk

Sivilombudet har pekt på at Oslo politidistrikt ikke er i stand til å legge frem en pålitelig oversikt over antallet ganger de ulike maktmidlene er brukt under opphold i ventecellene ved Oslo tinghus. Tilsvarende gjelder maktbruk under transport til og fra ventecellene.

Oslo politidistrikt viser i sitt svar til at bruk av maktmidler registreres i et politioperativt register under en egen maktmiddelfane og i en maktmiddelapp, og til at det er iverksatt arbeid for å legge til rette for registrering av maktmiddelbruk i arrestjournalen.

Som beskrevet i besøksrapporten punkt 6.2 viste våre funn at Oslo politidistrikt ikke var i stand til å trekke ut en pålitelig oversikt over maktmiddelbruk fra eksisterende registre for den perioden vi etterspurte. Eksisterende løsninger ser dermed ikke ut til å ha tilfredsstillende funksjonalitet til å skaffe til veie en oversikt over maktmiddelbruken.

Slik ombudet forstår politiets tilbakemelding, vil utbedringer i arrestjournalen også kunne imøtekomme utfordringen med manglende oversikt over maktmiddelbruk under transport og under opphold i ventecellene. Dette forutsetter at journalen tilpasses på en slik måte at politiet blir i stand til å trekke ut pålitelige tall fra systemet. Ombudet ber om en klargjøring av hvordan endringene som er gjort imøtekommer behovet for pålitelig oversikt over maktmiddelbruk.

3. Forhold som Oslo politidistrikt ikke alene er ansvarlig for

Sivilombudet anerkjenner at flere av anbefalingene for ventecellene i Oslo tinghus gjelder forhold der ansvarsforholdene kan oppfattes som uklare eller som Oslo politidistrikt ikke nødvendigvis kan utbedre alene. Samtidig er det Seksjon for fremstilling og transport, underlagt Felles Kriminalenhet i Oslo politidistrikt som driver ventecellene, og det er Oslo politidistrikt som står ansvarlig for å sikre at frihetsberøvelsen gjennomføres i samsvar med lovgivningen. Dette tilsier etter vårt syn at politiet også har et ansvar for å initiere kontakt og koordinere nødvendige tiltak med andre instanser.

Sivilombudet fastholder derfor anbefalingene som følger av besøksrapporten.

Oslo politidistrikt bør selv initiere kontakt med andre etater i den grad det anses nødvendig for å følge opp anbefalingene om at cellene utstyres med klokke og sittepute, samt at arresten har tilgjengelig lesestoff, pledd, radio og låneklær. Politidistriktet opplyser at de allerede har etablert dialog med tinghusadministrasjonen for å følge opp noen av anbefalingene. Sivilombudet konstaterer også at det er etablert en ordning med låneklær til sentralarresten, og tilsvarende ordning vil med fordel kunne etableres tilknyttet cellene i Oslo tinghus.

Når det gjelder innsattes tilgang til mat, synes alle enige om at det er en rimelig forventning for de innsatte å bli tilbudt minst ett varmt måltid hver dag. Som påpekt i besøksrapporten er dette også anbefalt av Europarådets torturforebyggingskomité (CPT). Våre funn viste at innsatte som fremstilles til tinghuset for hovedforhandling fra fengsel risikerer å gå uten et

slikt måltid. Sivilombudet oppfordrer derfor politiet til en fornyet vurdering av hvordan politidistriktet kan bidra til å sikre at innsatte sikres et fullverdig måltid også på lange rettsdager, i samarbeid med tinghusadministrasjonen, sentralarresten og andre aktuelle aktører. Ombudet viser til at også innsatte i ventecelle «skal tilbys nødvendig mat og drikke», jf. politiarrestforskriften § 2-5 første ledd. Ved vurderingen av hva som er «nødvendig», bør politiet etter vårt syn legge større vekt på den belastningen lange rettsdager utgjør for innsatte og på internasjonale anbefalinger om å sikre minst ett fullverdig måltid hver dag under opphold i politiarrest.

4. Redusert tid i ventecelle

Sivilombudet har anbefalt at Oslo politidistrikt gjennomgår rutiner for å begrense tiden i ventecellene for personer med lange dager i retten. Politiet har i sitt svar vist til sikkerhetshensyn og ønsket om å minimere risikoen for påvirkning av rettsaktører, og opplyser at eksisterende rutine om å føre de innsatte tilbake på cella i rettspausene vil bli opprettholdt.

Sivilombudet mener politiet bør foreta en fornyet vurdering. Vi viser til at opphold i venteceller i henhold til arrestinstruksen kapittel 7 skal pågå i «kortest mulig tid».¹ Politiets begrunnelse tilsier etter vårt syn at det bør foretas en konkret vurdering av den enkelte innsatte, og Sivilombudet oppfordrer til å vurdere en rutineendring som muliggjør dette.

5. Tilgang til maktmidler

Alle ansatte tilknyttet ventecellene i Oslo tinghus bærer til enhver tid batong, håndjern og pepperspray synlig i beltet. Som omtalt i Sivilombudets besøksrapport anbefaler CPT at pepperspray ikke bør være en del av standardutstyret for ansatte i arrester, og Sivilombudet har uttrykt særlig skepsis til at alle som jobber i arresten skal bære pepperspray.

Sivilombudet anbefalte derfor at politiet bør vurdere hvilke tjenestepersoner som skal bære de enkelte maktmidlene rutinemessig i arrestlokalene.

Vi oppfatter at svaret fra Oslo politidistrikt i hovedsak var innrettet mot hvilke maktmidler som er lovlig tilgjengelige for politiet i en arrest, samt terskelen for bruk av disse, og i liten grad mot hvilke tjenestepersoner som bør bære hvilke maktmidler til enhver tid.

Sivilombudet presiserer at arrestinstruksen ikke regulerer spørsmålet, og at maktmiddelinstruksen har som utgangspunkt at arrestforvarere ikke får utlevert pepperspray.²

Sivilombudet gjentar at det er betydelige risikofaktorene tilknyttet bruken av pepperspray i lukkede rom, og det er konfliktfremmende at denne type maktmidler bæres synlig.

¹ Instruks for bruk av politiets arrester (arrestinstruksen) RPOD-2018-11, kap. 7.

² Nasjonal instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet (maktmiddelinstruksen) RPOD-2023-11 punkt 4.2.

Sivilombudet fastholder anbefalingen om at politiet bør vurdere hvilke tjenestepersoner, herunder tjenestepersoner uten politiutdanning, som skal bære de enkelte maktmidlene. Et tilsvarende standpunkt er også spilt inn til Politidirektoratet i vår høringsuttalelse 1. februar 2024 om forslaget til revidert instruks for bruk av politiets arrester.

6. Oversendelse av dokumentasjon

Oslo politidistrikt opplyser at det allerede er etablert rutiner som ivaretar Sivilombudets anbefaling om at den minste ventecellen i Oslo tinghus ikke brukes med mindre det ikke er annen kapasitet. Vi merker oss dette, men viser til rapportens funn om at vi ikke ble gjort kjent med at det var gitt lokale føringer for hvilke celler som bør velges (punkt 4.2). Sivilombudet ber om å få oversendt en kopi av de skriftlige rutinene om dette.

Videre ber vi om at den varslede informasjonsfolderen om rutiner for fremstilling i rettssalen og oppholdet i ventecelle oversendes. Politidistriktet har ikke adressert anbefalingen om at informasjonen til de innsatte bør gis på et språk vedkommende forstår, og politiet bes kommentere hvordan denne anbefalingen vil bli fulgt opp fra politiets side.

7. Avslutning

Frist for politiets tilbakemelding settes til 4. oktober 2024.

For sivilombudet

Karin Fathimath Afeef
fungerende avdelingssjef

Lars Mathias Enger
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.